

SZAKDOLGOZAT

Androsovics Bettina

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Óvodapedagógus alapképzési szak

Néptánc az óvodai nevelésben

Belső konzulens: Nagyné Árgány Brigitta

beosztás: egyetemi adjunktus

Belső konzulens

intézete/tanszéke: Neveléstudományi Intézet,
Szak módszertani Tanszék

Készítette: **Androsovics Bettina**

Kaposvár

2024

Tartalomjegyzék:

1. Bevezetés.....	4
1.1. Szakdolgozat felépítése.....	5
1.2 Téma választás indoklása.....	5
2. Szakirodalmi háttér.....	7
2. 1. Gyermekjáték megjelenése az óvodában (történeti háttér).....	7
3. Az óvodai nevelési programok és ének-zene foglalkozások módszertani könyvek elemzése.....	10
3.1 Ének-zene megjelenése az Óvodai Nevelési programokban	10
3.2. Ének-zene módszertanával foglalkozó könyvek elemzése.....	11
3.3. Ének-zene foglalkozást segítő könyvek elemzése.....	16
4. A néptánc személyiségfejlesztő hatásai.....	19
5. Néptánc foglalkozások elemzése, megfigyelés alapján.....	22
6. Interjú.....	29
6.1 Interjú elemzése.....	29
6.2. Interjú összegzés.....	31
7. Összegzés.....	33
8.Irodalomjegyzék.....	34
9.Ábrák és táblázatok jegyzéke.....	36
10. Mellékletek.....	38

1. Bevezetés

A világ az évek során rengeteg változáson ment keresztül, úgy gondolom nem csak a környezet, hanem a benne élő emberek is mások lettek. Megváltoztak az emberek hétköznapi szokásai, mindennapi életük, akár foglalkozásukat tekintve. A mostani idősebb korosztály szeretett gazdasági munkát végezni, a saját földjeikkel a számukra szükséges kereseteiket megtermelni. Volt közöttük olyan munka is, melyet együtt, közösen végeztek, ilyen volt az aratás, a szüret, a kukoricafosztás. Ezeknél a munkálatoknál az emberek egymást megvendégelték étellel, itallal. Végezetül pedig egy mulatozásba kezdtek. Különböző ünnepnapok alkalmával is megjelent az együtt töltött idő. Ilyen volt például a farsangi időszak, melyen a tánc jelent meg, mint mulatság. Ezeket a fonóban, a bálokat pedig a kocsmában vagy házaknál tartották. Elmaradhatatlan volt a vasárnapi tánc, melynek színhelye a kocsmá volt. Mind ezek mellett voltak spontán alkalmak is, ezeket nevezzük játszónak, ahol az emberek spontán egy táncmulatságba kezdtek. Ilyen alkalmakra szobát béreltek vagy pedig a kocsmá udvarán tartották. Ezek a népszokások, melyeket színre vittek és különböző játékokkal, dalokkal, párbeszédekkel jelenítették meg.

Az emberek manapság a médiában élnek, a külvilágtól elzárkózva, más módon érzékelik a különböző kapcsolatokat és az ez által létrejövő együtt átélt közös pillanatokat. A felületeken különböző lehetőségek terén váltják ki azokat, amelyeket régebben telefon és internetes világ nélkül éltek meg az őseink. Amikor egy faluban mindenki ismert mindenkit és házról házra jártak az emberek, akkor egy olyan közösség alakult ki, akik összeültek és együtt megélve a pillanatot daloltak, mulattak, táncoltak. Ennek a régi formának a neve a bokrétázás, mely egy mozgalmként jelent meg ezeknek a hagyományoknak a tovább életetéséhez. Egy új arculata mutatkozik, mely egyre jobban fejlődik tovább, melynek tapasztalatom szerint van egy jó és rossz oldala is. Én legfőképp azt emelném ki, hogy ezek a népszokások is háttérbe szorultak, ezáltal kevésbé jön létre olyanfajta közösségalkotás, mint régen, ezen belül pedig az akkoriban jellemző megmutatkozása, a tánc is a háttérbe szorul. Viszont az évek során nemzedékről-nemzedékre hagyományozódott és igazodott az adott korhoz. Most egy új arculatát tapasztalhatjuk, melyben őrzik ezeket a szokásokat. Így jelent meg az, hogy az egyes falukban és városokban egyesületek alakultak, melyben folytatják és viszik tovább, ápolják a régi hagyományokat és öröklődik tovább ez a mozgásfajta: a néptánc. A csoportoknak vezetői szeretnék a régi szokásokat ápolni és tovább vinni, tovább adni az utódaiknak. Fontosnak tartják a gyermekek mozgásigényének ilyen fajta kielégítését. Továbbá a néptáncot minél színesebben a gyermekek körében alkalmazni, és ez által egy játékörmöt létrehozni. A tánc mozgás

kultúrájával több területen is fejlesszék a fiatalok művészi, esztétikai és fizikai képességeiket tekintve.

Úgy gondolom, büszkeséggel mondhatom el magamról, hogy középső csoportos óvodás korom óta egy hagyományőrző egyesület tagja vagyok, Balatonlellén a Lelle Néptánc Egyesület oszlopos táncosa közel 20 éve. Az életem során ez az a mozgásfajta, amely végig kísért eddig, és biztos vagyok benne, hogy a továbbiakban is előnyben fogom részesíteni. Megtapasztalhattam, hogy milyen óvodásként majd felnőttként, illetve a vezető mellett, gyermekekkel foglalkozva egy kicsit jobban bele látni a néptánc világába. Lehetőségem nyílt arra, hogy egy óvodában kezdjek el dolgozni, ahol nagy öröömre szolgált, hagyományozzák tovább ezt a kultúrát, ezt a tevékenységet. Tehetséggondozás keretében valósítják meg a néptánc foglalkozásokat, amire az én gyermekkoromban még nem volt lehetőség. Szerencsémre olyan óvónő mellé kerültem, akinek múltja nagyon közeli az enyémhez. Így mi a csoportunkba járó óvodások számára bontogatjuk ezeket a szirmokat és igyekszünk—a mindennapi szokásrendszer részévé tenni. Fontosnak tartom, hogy jelenjen meg a gyermekek mindennapi életében, mert nagyon sokoldalúan fejleszti őket, ismereteik gazdagodnak, hiszen megismerkednek különböző régi szokásokkal és művészi oldalról is fejlődnek.

1.1 A szakdolgozat felépítése

Szakdolgozatomban kitérek a mai gyermektánc folyamatos kialakulására az évek során, hogyan jutottunk el napjainkig, mikor jelent meg ez a szó, és pontosan mit is rejt magában. Segítségemre szolgáltak az évek során megjelenő óvodai nevelést szabályozó programok és ezt kiegészítve az ének-zenefoglalkozásokról szóló módszertani könyvek. Majd kiegészítem különböző ének-zenefoglalkozásokat segítő könyvek elemzésével.

Szeretném kiemelni, hogy a gyermekek számára a néptánc miért fontos, milyen jótékony hatással bír a fejlődésükre.

Megfigyeléseim alapján szeretném ismertetni az intézményben megjelenő néptánc foglalkozásokat, az óvoda és a település nyújtotta színtereket a néptánc iránt érdeklődő gyermekek számára.

Interjú készítése során kaptam válaszokat arra, hogyan lehet átszöni az óvodai mindennapjaikat és bele csempészni a gyermekek szokásai közé a néptáncot és elemeit, hogyan jeleníti meg a csoportjában.

1.2 Témaválasztásom indoklása

A néptánc az én életemben meghatározó, az általa nyújtott mozgás, élmény, közösség sokat adott számomra, pozitív irányba változtatta személyiséget. A dolgozatommal szeretnék

hozzájárulni a néptánc értékeinek feltárásához, hogy minél több óvadás átélhesse ezt az adottságot az életében. Szerencsés lenne, ha a világ valamilyen módon visszacsempészné a régi szokásokat. Az idő haladtával, egy új formával, de jelenjen meg. Mutakozzon meg intézményes keretek között vagy pedig egy város arculatát díszítve. A gyermek életét pedig egy olyan mozgásforma kísérje végig, mely gyermekkorát virágoztatja, és személyiségfejlődésére hatással van, mind e közben pedig azt érezve, hogy egy közösség kiemelkedő tagja, mely tesz a hagyományok tovább ápolásáért.

2.Szakirodalmi háttér

2. 1. Gyermekjáték megjelenése az óvodában (történeti háttér)

A tánc az ember életében fontos szerepet töltött be. Megjelent a munkás hétköznapiakban, a különböző ünnepek alatt. Ennek hagyományozódása akkoriban úgy történt, hogy megfigyelték, utánózták, majd elsajátították a mozgásformát. A szülők gyermekeiket elvitték magukkal ezekre az eseményekre, ahol a gyermekek szemlélődtek, majd az adott zene ritmusára mozgatták, ringatták vagy pedig mondókákra ugráltatták őket.

Kutatásaim alapján a 19. században az óvodai életben már megjelentek a táncos-énekes játékok (Mészáros, 1988). A különböző játékoknál egy építőjáték során, vagy az ünnepekkor is felcsendült egy-egy dal. Elhangzottak magyar és német nyelvű dalok is, attól függetlenül, hogy a gyermek anyanyelve mi volt. Az első évtizedet három fontos egység jellemezte. Az első, hogy az ének fontos szerepet töltött be az óvodai nevelésben, erkölcsi nevelés céljából. Hat az érzelmekre, egy hangulatot, jó kedvet tud teremteni. Fontos, hogy olyan énekek legyenek, melyek a gyermekek számára könnyen megérthetők. Az 1830-as évek végén jelent meg az óvodai énekeskönyv Varga Péter verseivel és dalaival, magyar és német dalokkal, majd 1840-ben Bezerédi Amália Flóri könyve, mely az első kottás gyermekdaloskönyv volt. Ebben az évtizedben jelent meg Lukács Pál gyermekversíró több daloskönyvvvel, és megmutatkozott egy tartalmi újítással műveiben a népi gyermekjátékdalok és az énekes népi gyermekjáték dalok szerepeltetésével. A különböző énekekhez már kapcsolódtak játék leírások, melyek jól olvashatóak voltak a szövegekből. Ilyen volt például a pillikézés, melyben a gyerekek egy kört alkotnak, középen áll egy gyermek és az ő irányításával forog a kör jobbra-balra, majd Pillike választ magának egy párt és vele táncot jár a kör közepén, a többi gyermek pedig páros táncot jár. Tehát ebben az évszázadban már megjelent a gyermektánc, de még énekes gyermekjáték néven. Az óvodában kezdetben magyar és német nyelven csendültek fel az énekek, hamar megjelentek magyar dallamok, majd az óvodások dalai közé sorolták a népi gyermekdalokat, gyermekjátékokat, melyhez Gáspár János kiadványa adott segítséget. Ez az első olyan könyv volt, mely 3-7 éves korig közölt műveket a gyermekeknek. Később magyaros népies műdalok jelentek meg az óvodákban, melyekhez már dallamokat is ismertettek. Az ének foglalkozások fél órák voltak, 2-7 éves korig mindenki együtt énekelt, melyet az óvónőtől elvárt hegedűtudás kísérettel is előadhattak. Az óvók Flóri könyvét és Lukács Pál könyveit, valamint a pesti óvóképző mintaóvodájának saját daloskönyvét használták.

A 19. század második felében megjelenő Fröbel-féle pedagógia elterjesztette a didaktikus játékokat, még pedig azt mondta ki, hogy fontos a megfelelő cselekvés. A felnőtteknek meg

van a maga tevékenységük, de a gyermekeknek pedig tudatosan kell megszervezni cselekedtetni, hogy fejlesztő hatása legyen és közben az életkorához is igazodjon. Fröbel szerint szüksége van a gyermekeknek a testedző jellegű mozgásos cselekvésekre, így a dalok is ehhez igazodtak. Olyan dalokra volt szükség, melyeknél nem csak a száj mozog, hanem ember és állatok utánzására ösztönöznek, mely által a gyermek az utánzással egy fajta cselekvésbe kezd. Ezek az énekes-játékok német gyűjteményekből lettek magyarra fordítva és így kerültek a hazai óvodákba. Fontosnak tartották, hogy a gyermekek nevelésében a magyar népi gyermekjátékokat részesítsék előnyben, így Kiss Áron javaslatára 1833-ban egy gyűjtésbe kezdtek. Ennek eredménye pedig az 1891-ben megjelent Magyar Gyermekjátékok gyűjtemény. Valamint kimondták, hogy a pedagógusoknak kell a pedagógiai célok érdekében szakszerűen átalakítani a játékokat, úgy, hogy a régi hagyomány megmaradjon. Ebben az időszakban az ének nem jelent meg külön foglalkozásként, hanem a játékon belül találkozhattunk vele népi játékként. Ezt az időszakot követően Peres Sándor került az óvóképző vezetői székébe, aki a fröbel-féle pedagógiai elvárást feloldotta, és megjelentette az első hazai óvónői kézikönyvet Peres Sándor (1895) „Magyar kisdédóvó” címmel, melynek alcíme: „a kisdéd összes foglalkozásainak gyűjteménye”. Ez a mű családok, óvodák és óvónőképző intézetek számára készült. Ebben megállapították, hogy játék kell a gyermekeknek és olyan játék kell, ami magyar. Ezt követően az első óvodai énekmódszertan szakkönyvet Székely Gáborné írta (1901) „Dalok és játékok tanítása” címmel, melynek első részében részletesen kitér a dalokra és a daloknak a hangterjedelmére, valamint a dal és a szöveg összefüggésére, a második részében pedig a játékokra, majd kijelenti:

„ a magyar népjátékok sokoldalú ékes tulajdonságával egy sem versenyezhet” (Mészáros, 1988, 127.o)

Majd Kiss Áron idézetével folytatja:

„A régi gyermekek, ha életre kelnének, ha másban nem is, de a népijátékainkban, nemzetbeli testvéreikre ismernének” (Mészáros, 1988, 127.o)

Mely idézetet folytatja Székely Gáborné:

„ A magyar népjátékok ősi szokásainknak és a nemzeti történetünknek megörökítői, mint ilyeneket tisztelnünk, követnünk és nemzedékről nemzedékre átültetni erkölcsi kötelességünk. A népjátékok a magyarosodás céljainak is nagy szolgálatot tesznek. A magyar gyermek pezsgő véralkata pedig megelégedi az őt tápláló hasznos és kellemes szórakozást.” (Mészáros, 1988, 127.o)

Azért emeltem ki e három idézetet, mert megjelenítik, hogy mennyire fontos a nemzeti hagyományok továbbvitele és ápolása. Ezek a játékok nemzedékről nemzedékre lettek tovább adva, melyek a gyermekek számára egy fejlesztő kikapcsolódást jelentenek (Mészáros, 1988). Ezt követte Exner Leó (1913) „Gyermekfoglalkozások” című munkája, mely már részletében hetekre bontva leírja a szeptembertől augusztus végéig a foglalkozási anyagokat.

Kutatásaim szerint az óvodai ének-zenefoglalkozások módszertana (1967) kimondja, hogy az évek folyamán számos gyűjtemény és módszertan került kiadásra, viszont legelőször az 1930-as években jelenik meg az óvodai nevelésben a népdal. Az első ilyen kiadvány Kerényi (1938) „Száz népi játéka” címet viseli. Majd a zenei nevelés pontos meghatározását Kodály Zoltán mutatta meg, mégpedig az Országos Tanítói Egyesület arra kérte, hogy tartson egy előadást a zenei nevelésről az országos konferencián. Így mutatkozott meg Kodály (1941) „Ének az óvodában” című füzet. Új eredményekkel kiegészítve jelent meg „Zene az óvodában” című tanulmánya (1958). A gyermek játékdalokat összegyűjtötték és rendszerezték melyeket a Magyar Népzene Tára I. kötet jeleníti meg a „Gyermekjátékok” címmel. Ezt a kötetet Kodály Zoltán és Forrai Katalin átnézte, majd az ezer dal közül negyvenötöt találtak alkalmasnak az óvodás korosztály számára. Ez a mennyiség három évre kevésnek mutatkozott, így ezt kiegészítve műzenei anyaggal Weöres Sándorhoz fordultak, akit megkértek, hogy a dallamokhoz írjon szövegeket. Kodály Zoltán és Ádám Jenő (1944) -ben került a módszertani könyvük a nevelők kezébe, melyet átdolgozta Vikárné Forrai Katalin és Kerecsényi László, melynek eredményeképp jött létre az óvodai ének-zenei nevelés módszertana.

3. Az óvodai nevelési programok és ének-zene foglalkozások módszertani könyvek elemzése

3.1 Ének-zene megjelenése az Óvodai Nevelési Programokban

Az Óvodai Nevelési Program 2. kiadása (1973) részletében már leírja, hogy az óvodákban előtérbe kell helyezni a népi hagyományokat és fontos azoknak a továbbvitele. Az ének foglalkozás ének-zene néven jelenik meg a programban, míg kiscsoportban a kötetlen foglalkozásként, középső és nagycsoportban már a kötött foglalkozások között találjuk. Az óvónőnek biztosítania kell, hogy kötött és kötetlen foglalkozásokon tanult népi játékokat a gyermekek a szabadjáték során is játszhasák, és a délutáni öt perces testnevelés foglalkozáson is megjelenjenek a dalos, mozgásos játékok. A pedagógustól pedig elvárt, hogy az eredeti népi mondókák, dalos játékok eredeti szövegével, ritmusával, dallamával, tánclépésével ismerkedjen meg, hogy azt így tudja átadni a gyermekeknek. Korcsoportokra bontva megjelenik, hogy milyen mozgásformát, illetve milyen térformát kell elsajátítaniuk. Kiscsoportban az énekhez való járás jelenik meg körben egy alapmozgásként. Mozgásformát tekintve térdütögetés, taps, kopogás, térdhajlítással mutatkozik be. A középső csoportban ezt kiegészítve már megjelenik a kaputartás, szerepcsere, párválasztás, kifordulás, párosával keresztfogás, illetve kiemeli a különböző táncmozgásokat, ilyenek például az oldalazó lépés egy irányban, dobbantás, forgás, guggolás, sarokemelés, páros forgás és páros vonulás. Nagycsoportban pedig ezeknek a lépéseknek a párosával, illetve egyedül való alakítása. Ezek azok a megnyilvánulások, melyek a tánclépések és térformák alapjait képezik. Elmondhatjuk, hogy ebben a programban megjelenítik már a néptáncot, de még nincs a programban ennek egy összefogó neve.

Az Óvodai Nevelési Programját (1989) tekintve is korcsoportokra bontva ismerkedhetünk meg az ének-zenefoglalkozással. Az előző programtól annyi eltérést tapasztaltam, hogy kiscsoportban sokkal jobban előnyben részesíti az óvónő és gyermek közötti kapcsolatot úgy, hogy inkább két személyes ölbeli mondókákat, énekeket alkalmaz a pedagógus, e mellett megjelenik a két gyermek együtt való játszása és az utánzás is. A közös játékoknál leírja, hogy a körben járás, kézfogással való alkalmazása az életkori sajátosságok miatt nem javasolt. Középső csoportban már megjelennek a táncos mozdulatok, a páros mozgások a rugózás, guggolás, oldalt fordulás. Az óvónő segítségével képesek legyenek szép térformákat alakítani, például kör, hullámvonal, csigavonal. Nagycsoportban pedig már egyöntetűen járjanak körben, tudjanak egyensúlyváltást képző mozgásokat is alkalmazni (ilyen a kilépés, dobbantás,

sarokkoppantás). A gyermek a mozgásformákat egyedül legyen képes változtatni, jelenjen meg a kör, a pár és az egyedül táncolás. Térformákat az óvónő segítségével is alkalmazza.

A következő Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja (1997) már több szempontból is eltér a többitől, terjedelmét tekintve rövidebb, így tartalma sem olyan részletes, mint az előző éveké. Ebben a programban már a foglalkozás címénél is megjelenik az a szó, hogy „énekes játék”. Csoportokra bontva már nem mutatják be a fejlődési szinteket, az életkorra jellemző mozgáskultúrát. Viszont leírja, hogy a népdal éneklése és a néptánc a népi játékok játszsása, segíti a gyermeket a hagyományok megismerésében és annak tovább élesében. Nagyon fontos szerintem, hogy külön kiemeli: a pedagógus minta utánzásával az éneklés és a zenélés egy mindennapi tevékenységgé kell, hogy váljon a gyermekek életében.

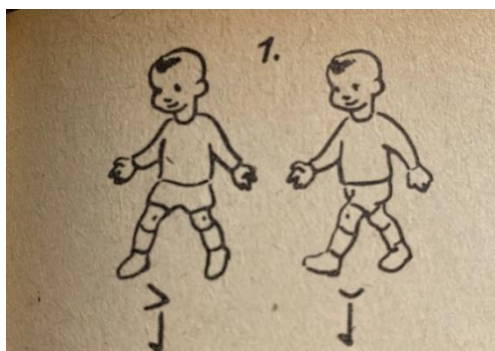
A 363/2012. (XII. 17.) Kormány Rendelete az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja megállapítása szerint az „Ének, zene, énekes játék, gyermektánc” foglalkozást tekintve nagyon hasonló az előzőhöz. Címében eltérő, hiszen már megjelenik benne a gyermektánc szó. Viszont tartalmát tekintve megjelenik benne a néptánc szó, illetve kimondja, hogy fontos a gyermekek megismerkedjenek a hagyományokkal és azokat ők tovább vigyék, ápolják. Kiemeli, hogy a népi játék egy fontos eszköz a gyermekek számára, mivel nagy hatással van a zenei képességeinek és kreativitásának alakításban.

3.2. Ének-zene módszertanával foglalkozó könyvek elemzése

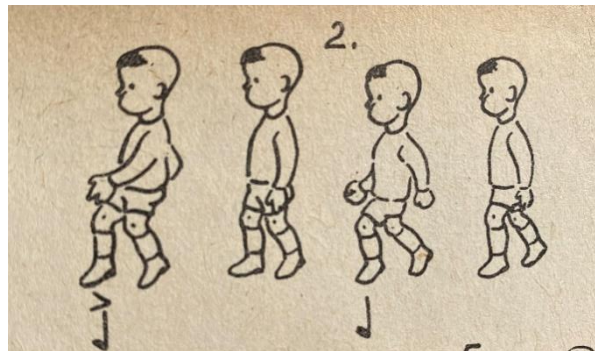
A továbbiakban szeretnék kitérni az évek folyamán megjelenő ének-zene módszertanával foglalkozó könyveknek az elemzésére a tánc megjelenésének szempontjából. Az első kiadás Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana (1966) melyben megtalálható, hogy milyen fontos céljai és feladatai vannak ennek a tevékenység területnek, milyen anyagok közül lehet választani, a foglalkozásokon milyen módszereket lehet alkalmazni, és magának az óvónőnek és az óvodának a zene nevelés területén milyen feladataik vannak, mind ez a tartalom mögött, pedig bemutatja a különböző gyermektánc mozgásokat, formákat, mind ezt a ritmusjátékokkal való fejlesztés kapcsán. Tartalmát tekintve megjelennek már benne az énekes-játékos anyagok, azon belül pedig már ismerteti annak különböző típusait is, hét nagy csoportba sorolja őket, az első az egy-két személyes gyermekjátékok, a második a szerepjátszó és szerepváltó, ezt követi a fogó-gyarapodó, különféle vonulások, egymáshoz kapcsolódó és átalakuló, kérdéses és legutolsó sorban a felnőtt-gyerek játéka az ölbelijáték. Ezek azok a típusok, melyekben különböző mozgásformák jelennek meg, így szorosan kapcsolódnak egymáshoz a gyermektáncokkal. A játék folyamán egy táncot hajtanak végre a gyermekek a különböző szerepcserénél, párcserénél. Tulajdonképpen a gyermektánc egy olyan fajta játék, mely a táncot

helyezi előtérbe. Viszont az óvodában ennek csak a legegyszerűbb formáit lehet alkalmazni, így ezeket a lépéseket, térformákat, kéztartást külön ismerteti.

A lépést tekintve kilenc különböző formát jelenítenek meg:

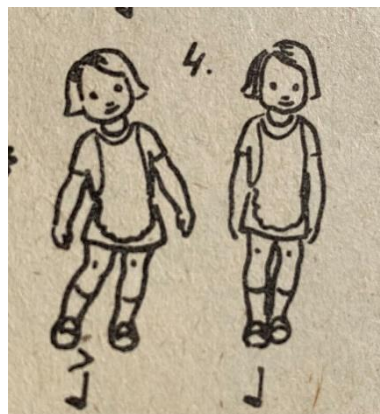
1. ábra: Egyszerű járás egy irányban és irányváltoztatással menet irányba fordulva (Forrás: Az óvodai ének-zene

2. ábra: Ringó járás (Forrás: Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana (1966))

3. ábra: Szökkelő lépés (Forrás: Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana (1966))

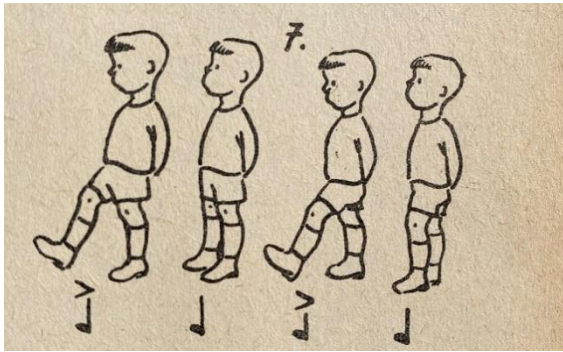
4. Oldalt záró lépés, oldalzáró lépés kis koppintással (Forrás: Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana (1966))

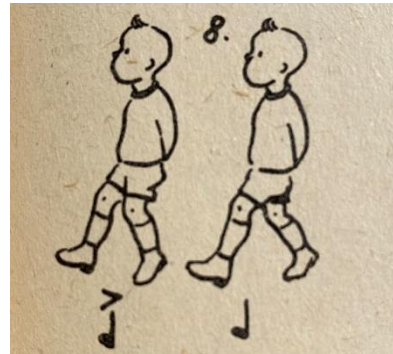
5. ábra: Páros forgás egyszerű lépéssel vagy megtámasztott belső lábbal (Forrás: Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana (1966))

6. ábra: Oldalt záró lépés jobbra, egy balra (Forrás: Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana (1966))

7. ábra: Sarokkoppantás váltott lábbal, visszatérő alapállással (könnyebb) (Forrás: Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana (1966))

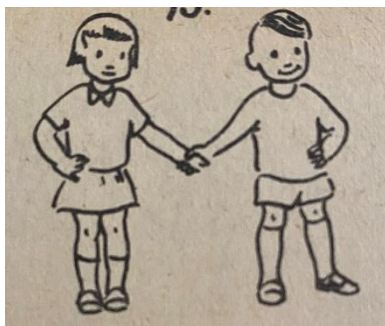

8. ábra: Sarokkoppantás lüktetésre váltással (nehezebb) (Forrás: Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana (1966))

9. ábra: Páros lábbal ugrás oldalirányba balra-jobbra (Forrás: Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana (1966))

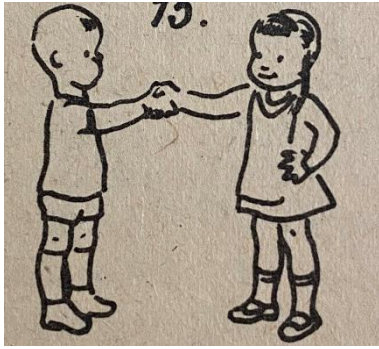
Megjeleníti a páros táncformákat, ahol különböző térformákat és fogásokat lehet a gyermekeknél alkalmazni, állhatnak egymás mellett vagy egymással szemben, különböző kézfogással. Itt mutatom be őket:

10. ábra: Egyszerű kézfogás (Forrás: Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana (1966))

11. ábra: Két kézzel keresztkezfogás (Forrás: Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana (1966))

12. ábra: Egymással szemben állva kézfogás egy-egy kézzel(jobb-jobb) (Forrás: Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana (1966))

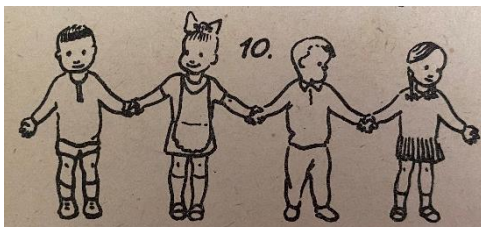
13. ábra: Kéz fogás szemben lévő páros kézzel (Forrás: Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana (1966))

14. ábra: Kéz fogás keresztfogással (Forrás: Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana (1966))

Ezek mellett már különböző térformák is megmutatkoznak, ahol a kört részesíti előnyben, melynek három különböző megjelenési, kapcsolódási formáit mutatja be. Itt jelenik meg a kígyó- és a csigavonal.

Kapcsolódási formák:

15. ábra: Szomszédos kezek megfogása (Forrás: Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana (1966))

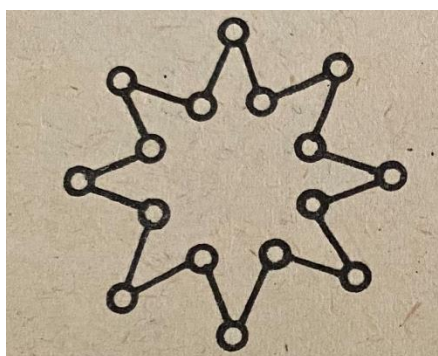

16. ábra: Második szomszéd kezének megfogása (Forrás: Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana (1966))

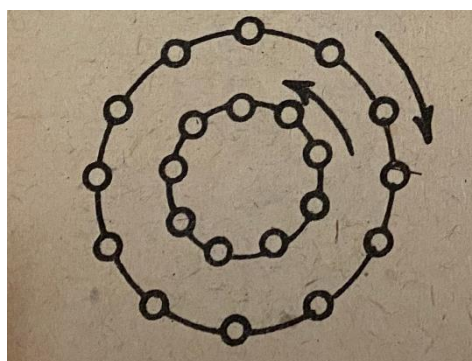

17.ábra: Egymás mögött állva derékfogás (Forrás: Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana (1966))

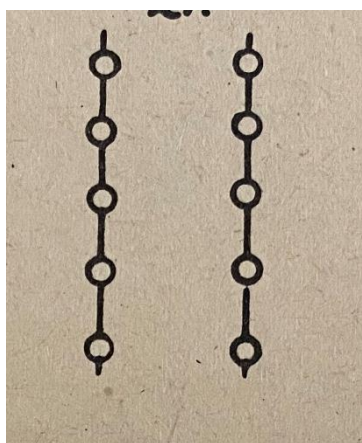
Térformák megjelenése:

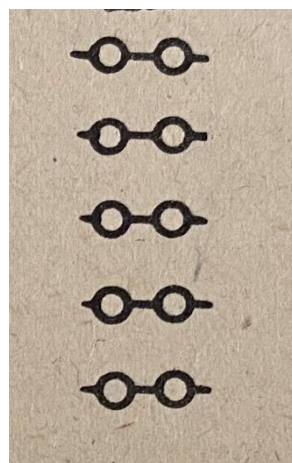
18.ábra: Csillagforma (minden második gyermek belépése) (Forrás: Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana (1966))

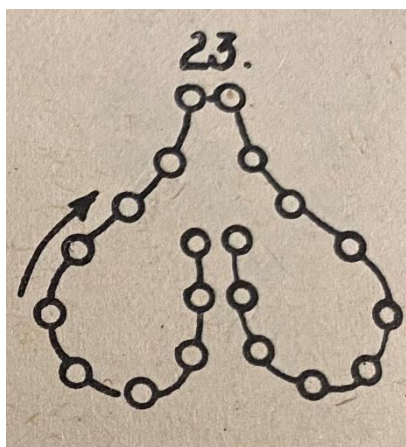
19.ábra: Két kör, ellentétes mozgásiránnyal (Forrás: Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana (1966))

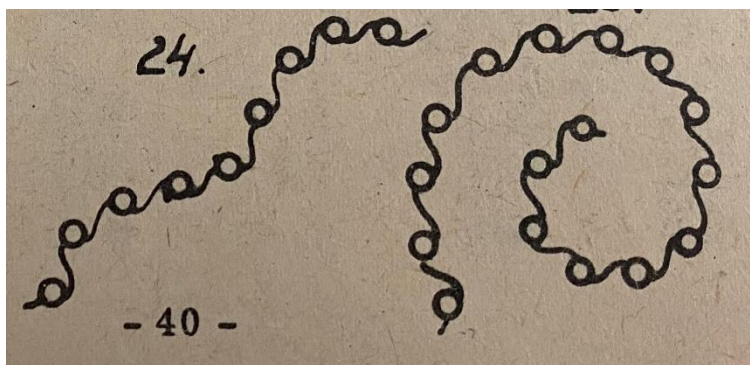
20. ábra: Szemben álló sorok (Forrás: Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana (1966))

21.ábra: Páros vonulás (Forrás: Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana (1966))

22. ábra: Párok szétválása, összetalálkozása
(Forrás: Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana (1966))

23. ábra: Kígyó-és csiga vonal (Forrás: Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana (1966))

A zene a táncok folyamán éneklés formájában valósuljon meg, melyet a gyermekek énekeljenek, ha pedig egy hosszabb előadásról van szó, akkor két részre is lehet osztani a csoportot, az egyik fele táncol a másik pedig énekel, vagy pedig megjelenhet hangszeres kíséret is, melyre minden gyermek táncol. Ebben könyvben nagyon részletes leírást kaphattunk a mozgás megjelenésének lehetőségeiről, melyből az évek során fokozatosan jelentek meg újabb és újabb módszertani könyvek, melyből a legújabb az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana (1998) melyben ugyan ezeket lépéseket ismertették, viszont már korcsoportra bontva.

3.3. Az ének-zene foglalkozást segítő könyvek elemzése

A következőben egy olyan könyvet szeretnék elemezni, mely egy segédkönyvként jelent meg Vikárné (1973) Ének az óvodában címmel. A ritmusérzék fejlesztése során jelentek meg a különböző tánclépések, melynek legfőbb alapjaként mutatja meg a zene lüktetésére való járást, majd ehhez kapcsolja a tempóérzékelését, ilyen a gyors és a lassú, valamint kiemeli, hogy a legfontosabb, a gyermekek érzékeljék és tudják az egyenletes lüktetést, a tempótartást. Ha a gyermek „kihallja” a dal lüktetését, onnantól már a különböző mozgásokat a megfelelő ütemben fogja megjeleníteni. Külön részben olvashattam a gyermektáncról, mely kimondja, hogy a játékos mozgáslépéseknek kell megjelenennie, melyeket a gyermekek ösztönösen alakítanak ki. Fontos, hogy a gyermek korához igazodjanak a mozgásformák. Ismerteti a járástól a különböző térformák megjelenéséig részletesen ezt a területet, viszont kiemeli, hogy a korcsoportokban mely lépések alkalmazhatóak és melyek nem, például a csárdás alapja az oldalzáró lépés egy irányban, melyet nagycsoportban egyet jobbra egyet balra lépéssel hajtassunk végre, viszont leírja, hogy a kétlépéses csárdást az óvodában még ne alkalmazzák. A sarok koppintós lépéseknek

megjeleníti egy könnyebb és egy nehezebb változatát is. A páros táncok során különböző formákat mutat be, melyeknél fontos, hogy szép egyenes háttal, a fejüket felemelve, a párjuk szemébe nézve mutassák táncukat, ez leginkább esztétikai fejlődésükre van nagy hatással. A csoportos mozgásoknál ismerteti a kör különböző változatait a módszertani könyvhöz hasonlóan.

Végül négy alappillért emel ki:

1. A táncokat fontos, hogy fokozatosan építsék fel a pedagógusok, először könnyebb és lassúbb, majd nehezebb és gyorsabb lépéseket alkalmazzanak.
2. Az egész tánc 4-5 perces legyen.
3. A mozgások ne sűrűn váltakozzanak.
4. A tánchoz pedig hangszeres kíséret kapcsolódjon, ha pedig a gyermekek énekelnek, akkor közben ne végezzenek mozgást.

A következő könyvben már fejlődési szakaszokra jellemző játékokat, mozgásokat, lépéseket ismertet Falvay Károly (1990) „Ritmikus mozgás-énekes játék” című művében. Az óvodás fejlődési szakaszt három részre bontja, melyből az első szakaszban legfőképp az óvónő kezdeményezése által létrejövő kétszemélyes játékok kerülnek előtérbe a különböző testrészek alkalmazásával, illetve az egyensúlyérzék fejlesztésére alkalmas járás különböző eszközök kiegészítésével. A második és a harmadik fejlesztési szakaszban a lábmozgás különböző elemeit jeleníti meg. A második szakaszban járás, érintő járás, oldalt kilépés, ritmikus futás, sarokemelés, sarok kirakás, ingás, guggolás, majd ismerteti a kézfogás különböző elemeit, illetve a térbeli elhelyezkedéseket. A harmadik szakaszban már az előzőt kiegészítve konkrétabb tánclépések mutatkoznak be, bokázó, lábujjkoppantó, lengető, sántító lépés vagy keresztlépés. A lépések bemutatása előtt kiemeli, hogy mennyire fontos a népviselet, és a nevelő szorgalmazza, hogy a leányok rakott szoknyát, ingvállat, bőrtalpú és bőrsarkú lábbelit vegyenek fel a játékhoz, a hajuk hármas fonatban legyen befonva egy szalaggal a végén, mind ezek egy ünnepélyes előadás során.

Ki szeretném még emelni Foltin Jolán és Tarján Katalin (1996) szavait a „Játék és tánc az óvodában” kötetből, melyben már felépített foglalkozásokat ismertetnek, melyek 20-25 perces időtartamúak. Szerkezetüket tekintve figyelembe vették a gyermekeket körülvevő világot, közvetlen környezetüket az időjárást a hónapok, évszakok változásából szerezhető tapasztalatokat, élményeket. Megjelentek benne még a különböző ünnepnapokhoz kapcsolódó dallamok, akár egy névnap, születésnap vagy pedig a népszokás köré épülő betlehemes játék. A foglalkozást egy zárótáncal fejezzék be, melyről részletesebben írnak, hiszen úgy gondolják, az életkori sajátosságok itt is nagyon fontosak. Ezt a részét szabad táncnak nevezik, ahol ugrós

tánc jelenik meg, mert úgy gondolják ez a legalkalmasabb néptánc típus a gyermekek számára. A foglalkozás ezen részén nem kell kötötten táncolniuk, egy koreográfiát előadniuk, hanem alkotókedvük pillanata szerint válogassanak a már ismert elemekből, mely által létre jön az improvizáció. A szabad táncot különböző formákkal akár egy válltánccal vagy körtánccal is képesek összefogni. A kötetnek a legfőbb célja, hogy egy fajta módszert adjon a nevelők számára a már eddig megjelentek mellett.

Az itt bemutatott könyvek alapján azt tapasztaltam, hogy már a 20. században megjelent a gyermektánc az óvodában, melyben nagyon részletesen mutatkozik a különböző lépések ismertetésével. Viszont a nevelési programban csak a legújabb rendeletben jelenik meg magának a foglalkozásnak a nevében. Legfőképp a különböző fejlesztési területeken jelent meg a gyermektánc, mégpedig a ritmusérzékelés fejlesztése során ismertették őket. Ezért szeretném a következőkben kiemelni e fajta mozgás fejlesztő hatásait.

4.A néptánc személyiségfejlesztő hatásai

Minden ember életében kialakul egy rendszer, mely már a gyermekkorban is megjelenik, ez az életritmus, mely mindennapjainkat szabályozza. A születésünk óta jelen van az életünkben, hiszen szívünk első dobbanásától kezdve a szív és hozzá kapcsolódóan a testünk egy ritmikus mozgásban van. Ez a fajta ritmus megmutatkozik a különböző mozgásformáknál a mászásnál, járásnál, a különböző tárgyakkal való játszásnál, hiszen maga a játék a gyermek számára egy örömet okoz, így ezt a mozgást megismétli, egy ismétlésre készíti, melyből folyamatosság, ez által pedig ritmus fog létre jönni. Ennek hatására a gyermek különböző részterületeken fog fejlődni.

A ritmikus mozgás mellé társul egy dallam vagy egy ének, mely elsősorban az érzelmeinkre van nagy hatással, hallgatjuk, ha szomorúak vagyunk, vagy egy öröm során segít a kiteljesedésben. A legfőbb hatással pedig a testünkre van, mert egy mozgásra hív, inspirál.

A spontán mozgás megismétlésével, melyet újra és újra eljátszanak motoros viselkedésük következménye. A mozgáskészségek a motoros képességekkel együtt fejlődik (Tamásiné, 2015). A motoros képességek a mozgás cselekvés végrehajtási feltételeként valósulhatnak meg. (Antal, 2002). Ide tartozik az erő, gyorsaság és az állóképesség. A népi játék a gyermek a dallal együtt végzett mozgása során jön létre, mely fejleszti a fizikai állóképességet ebből következően fejleszti a nagymozgásokat. A játékok során megjelennek, annak különböző forgásai így fejleszti az egyensúlyérzékelést, melyhez kapcsolódik a ritmuskészség fejlesztése is. Megjelenik benne kézfogás és a különböző eszközök használata, mely legfőképp a finommotorikára van fejlesztő hatással, a párban táncolás során a lateralitás, az oldaliság kerül előtérbe, valamint a szem-kéz és a szem-láb koordinációja is megjelenik. A legfontosabb pedig, hogy a saját testünkkel alkalmazzuk ezeket a mozgásokat, így a testséma is előtérbe kerül.

A nagymozgásoknál egy-egy mozgássornál több terület is fejlesztésre kerül. A nagymozgások közé tartozik a járás, futás, csúszás, kúszás, mászás, ugrás. Ezek közül, ami legfőképp megjelenik a népi játékok során a járás, a futás és az ugrás. A 3-4 évesek körében egy mondóka során például: Sétálunk, sétálunk... a gyermekeknek a mondóka végére le kell guggolni, vagy körben járnak kézfogás nélkül, ahol egy hirtelen megállás, majd elindulás során mutatkozik meg. Ebben a korban még utánzó mozgásokat, a játékhöz kapcsolódó mozgásokat végeznek. Később már 4-5 éves korban a sor-, köralakítással, csiga-, hullámvonal megjelenésével, valamint a párválasztó játékokban találkozhatunk a nagymozgásokkal, tudnak a megadott irányba járni, futni, illetve a társukhoz alkalmazkodni. Nagy csoportban már egyöntetű mozgásokat végeznek, különböző térformákkal alakítva, játékos táncmozdulatokkal.

Az egyensúlyérzék, mint mozgásfolyamat sok gyakorlással alakul ki. Korcsoportokra bontva kiscsoportban a hintáztatók, fél lábon állás, középső csoportban a táncos motívumoknál, mint például a sarokkoppintás váltott lábbal vagy pedig oldalra kilépésnél kerül előtérbe. Nagy csoportban pedig egy eszköz átugrása, szökdelés során fejleszthetjük ezt a részterületet.

Az egyensúly szorosan kapcsolódik a ritmusérzék fejlesztéséhez. A 3-4 éves gyermekek még nehezen értik meg a szövegeket, lassabban ejtik ki a szavakat, lassabb a mozgásuk, beszédük. Egy mondóka magában hordozza az egyenletes lüktetést, egy ölbeli játék során egy fejbillentéssel, ujjak vagy váll mozgásával alkalmazhatjuk. Középső csoportban kezdhethetjük el a dal ritmusának a kiemelését, hogy ha már az egyenletes lüktetés a megfelelően kialakult. Ehhez alkalmazhatunk különböző mozgásokat, tapsot, ritmushangszert, de önmagában már egy körjáték során a járás közben megjelenik a ritmus fejlesztése.

A finommotorika megjelenik egy Csip-csip csóka mondóka során, hiszen ahogy a társa az ő kezét megfogja, már érzékeli, hogy egy fajta fájdalmat keltett benne vagy nem, így már tudja, hogy a következőben milyen erősen kell megfogni a társa kezét. A körjátékoknál egy kendő megfogása során, ahol párban kell táncolni, érzi, hogy hol kell megfogni a kendőt, hogy megtartsa azzal a párját. A kaputartás vagy kapuzós játéknál a tenyér összeérintése során mutatkozik meg, ilyen játék például a Bújj, bújj zöld ág.

A szem-kéz és szem-láb koordináció fejlesztésére rendkívül sok lehetőség tárul elénk. Az utánzó mozdulatoktól, a csoportos táncos mozgásokig, egy kör kialakításával, párválasztás során is megjelenik.

A saját testünkön való tájékozódás az egyik elengedhetetlen fejlesztési terület. A gyermek minél pontosabban ismeri a testét, annál jobban tudja azt irányítani. Tudja, melyik testrésze hol van, így ez által, tudja értelmezni a testéből érkező különböző jelzéseket. Magában, ha már egy körjátéknál elmondjuk, hogy mi a szabály, hogy kell játszani már is megjelenik a testséma fejlesztése. Egy ölbeli játék során, fogócskánál, párválasztónál, páros játéknál, kapus játék, kiolvasók során is. Szeretnék egy körjátékot bemutatni, Fehér liliomszál, ahol a kör közepén álló gyermeket kell utánozni, ahogy az énekben elhangzik, meg kell mosakodnia, fésülnie, majd a társának a kötétyébe az arcát megtörölni. Az ének során folyamatosan olyan mozgásokat végeznek, melyeknél a testséma fejlesztése jelenik meg. Nagyon sok játékot sorolhatnánk még ehhez a területhez, hiszen az összes ilyen fajta játéknál megjelenik.

A főbb területek mellett szeretném még kiemelni, a vizualitás, a látásnak a fejlesztését, hiszen a játékok során folyamatosan követik a kör alakulását, vagy egy párban táncolás során a társukra figyelnek. Az észlelés, tapintás, végig kíséri egy foglalkozást, hiszen, egy kör alkotásával megfogják egymás kezét, párban állva megérintik egymás kezét. A térben való

tájékozódás egy kör alkotásakor, csiga-kígyó vonal létrehozásával fejleszti azt. A kapuzós játék során térviszonyokat alkalmazunk, fejlesztve a téri tájékozódást. A részterületek mellett szerintem nagyon fontos, hogy nem csak a mozgásokra van jó hatással, hanem a mondókáknak, daloknak az érzékelésével, hallásával gyarapodik a gyermekek szókinccse, mely az idő teltével beépül a szókészletébe.

5. Néptánc foglalkozások elemzése, megfigyelés alapján

A megfigyelés szempontrendszerének elkészítése során alapul vettem a Magyar Agrár és Élettudományi Egyetem, Kaposvári Campus Óvodapedagógusi Szakmai gyakorlathoz tartozó gyakorlati könyvét, melyből az ének foglalkozásokhoz tartozó elemző kérdések voltak a segítségemre. Azért ezt a módszert választottam, mert többszörös megfigyeléseim eredményeképp betekintést kaptam az intézmény tehetséggondozás keretein belül megjelenő néptánc foglalkozásaira. Az óvodában heti egyszer jelenik meg, nagycsoportosok számára, a tanév elején a gyermekek óvodapedagógusaival egyeztetve választották ki a gyermekeket, illetve megfigyelés alapján. Összesen 15 gyermek vesz részt, vegyesen lányok és fiúk. A foglalkozáson megjelent eszközök az „Így tedd rá” programból a különböző lépéseket jelentő kártyák, illetve saját maga kitalált eszközei, melyek a tánclépések alapjait adják meg. Ez a módszer egy lehetőség a többi ilyen intézmény számára, hogy tovább vigyék és ápolják ezt a fajta kultúrát.

Megfigyeléseim eredményeit az általam kialakított szempontok sorrendjét követve teszem fel a továbbiakban. A megfigyeléseimet a Balatonlellel Napközi Otthonos Óvodában végeztem, a gyermektánc foglalkozások megfigyelésével, egy hónapon keresztül négy alkalommal vettem részt.

1.Hogyan épül fel a foglalkozás?

Megfigyeléseim alapján a néptánc foglalkozások egy bemelegítéssel kezdődnek, amiben a pedagógus színeket használ. A zöld szín a járást, a piros a megállást, a bordó a guggolást, a sötétzöld a futást jelenti. Megjelennek már különböző térformákat jelölő színek is ilyen a sárga, mely a kört jelképezi és a kék, ahol párban kell állni. Ezeknél a formáknál mondókákat alkalmazott a pedagógus, például: Tuli, tuli tulipán ... melynél a gyermekek ritmust tapsolva párban ütötték egymás kezét. Ezt átvezetve körjátékok jelentek meg, ennek is különböző fajtái: párválasztós, fogyó-gyarapodó. Egy foglalkozáson legalább kettő mondóka és körjáték valósult meg

Ezt követte az akadálypálya, ahol különböző tánclépéseket kellett végrehajtaniuk a gyerekeknek. Az eszközei: ugrálókötél, babzsák, és a különböző szimbólumot és színt mutató laminált kártyák. A kártyák különböző lépéseket szimbolizálnak. Mindig oldalzáró lépéssel kezdődött, melyben az ugrálókötél volt a gyermekek segítségével, ezt követi babzsák, ami pedig a terpesz-zár lépést jelenti. ezt követően a különböző szimbólummal ellátott laminált kártyalapokat használták. A pályán 4-5 alkalommal mentek végig a gyermekek, mely egésze alatt népzene volt hallható magnón. Ezt követte, hogy egyénileg, körben vagy párosával állva,

keresztkézfogással táncolták azokat a lépéseket, melyek a pályán jelentek meg Ez volt a foglalkozás azon része, ahol a gyermekek a különböző térformákkal, illetve páros fogásokkal, kéztartásokkal ismerkedtek meg. Megjelenítettek még különböző ritmusokat is tapsolással.

A levezetés következett, melyen játékok mutatkoztak be, ilyen volt a szobrosjáték, melyet magnós zenére végeztek, illetve a különböző körjátékok. Majd a test megnyugtatósa következett, ahol a különböző testrészeket lenyújtották, majd mély levegővétellel kerültek vissza a nyugalmi állapotukba, a végén pedig egy közös értékelésre került sor.

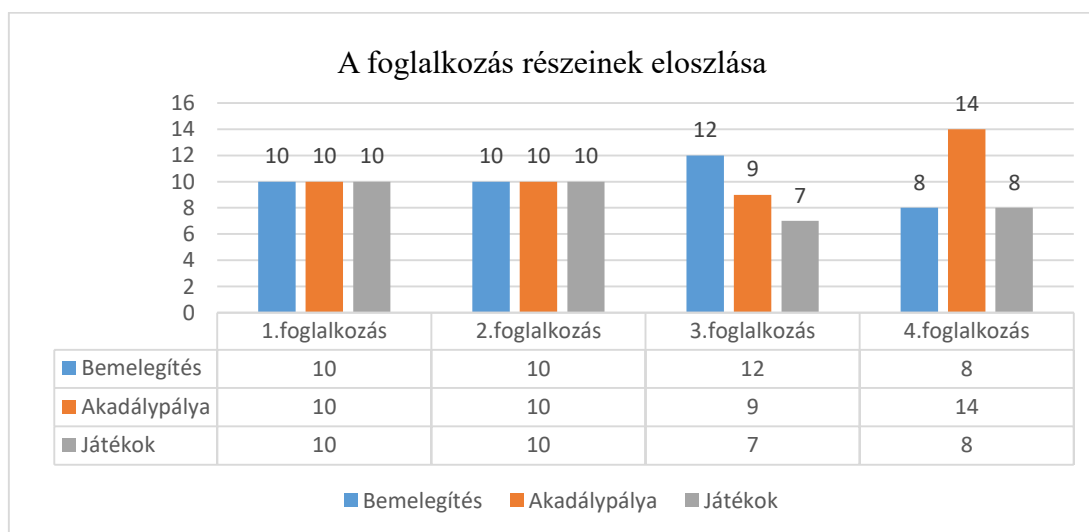
Fontosnak tartom, hogy mindegyik foglalkozáson azt tapasztaltam, hogy a gyermekeknek nem volt olyan le nem kötött idejük, amikor nem a feladatra figyeltek volna. A pálya megépítése alatt, míg kész lett közösen énekeltek, majd mikor ezt elpakolták, mindenkinek meg volt a saját maga feladata, hogy mit rakjon el a helyére. Tehát az idő egésze alatt minden percben olyat végeztek, mely a néptánc szó magába foglal.

2.Milyen az időbeosztása?

Az időtartama összesen 30 perc, mely három részre oszlik. Az első a bemelegítés, ahol a színek alkalmazása után mondókák és körjátékokat alkalmaznak. Ezt követi a fő rész, ahol különböző tánclépések mutatkoznak meg egy akadály pályán. A harmadik részben pedig ismét játékok jelennek meg, például körjátékok, szobros játék, ezt követi pedig a levezetés. Egy diagramm segítségével szeretném szemléltetni, hogy a négy megfigyelés során milyen arányban jelentek meg ezek a fő részek.

24.ábra: A foglalkozás részeinek eloszlása

(Forrás: saját szerkesztés)

A diagramm alapján látszik, hogy az első két alkalommal egyenlően oszlottak el a részek, majd a harmadik foglalkozásnál a bemelegítés hosszabb idő, mert a körjátékok után a pedagógus a

gyermekkel egy új térformát ismertetett énekek kíséretében ez pedig a kapu alatt átbújás volt. A negyedik alkalommal pedig a fő rész volt kiemelkedőbb, mivel nem csak a pályán végezték az alap tánclevegéseket a gyermekek, hanem a tornaszoba minden oldalán elhelyezkedő padra tett egy laminált kártyát és amelyik színt mondta a gyermekeknek arra kellett fordulni és azt a lépést kellett végezni, amit szimbolizál.

3.Milyen az óvodapedagógus vezetési stílusa?

A négy vezetési stílus¹ szerint a foglalkozások során demokratikus stílust alkalmazott a pedagógus. Folyamatosan vezette, segítette a gyermekeket, közben figyelembe vette a gyermekek igényeit is. Ilyen volt például a zárásként megjelenő szobros játék, melyet a pedagógus kérdésére gyermekek választottak ki.

4.Milyen a testtartása, mozgás kultúrája?

Összességében azt tapasztaltam, hogy minden alkalommal megjelent a pozitív mintaadás a gyermekek számára, hiszen próbaszoknyában, torna- és karaktercipőben tartotta a foglalkozást. A megjelenésén kívül ki szeretném emelni, hogy végig kihúzott háttal, csípőre tartással mutatta be az adott mozgásformát. Illetve a hangja felcsendülésére látszódtott a gyermekek szemében a csillogás, ragyogás, hogy milyen élvezettel hallgatják őt. A feladatok során folyamatos segítségnyújtással fordult a gyermekek felé.

5. Élőzene vagy népzene jelenik meg?

Arra lehetőség nincsen, hogy minden alkalommal élőzene szóljon a foglalkozásokon, így magnón népzene volt hallható.

6. Milyen arányban jelenik meg mondóka és dal?

A többszörös megfigyelések alapján minden foglalkozáson kettő-kettő mondóka és dal jelent meg, egy olyan óra volt, amikor három dalos körjátékot alkalmazott az óvodapedagógus.

Megjelent mondókák:

-Tuli, tuli, tulipán...

-Öhöm, böhöm...

Körjátékok:

-Elvesztettem zsebkendőmet

-Hármat tojott a fürjecske...

-Bújj, bújj bokrosi...

-Kacsa, kacsa,.....

¹ Megengedő, demokratikus, korlátozó autokrata

7. A foglalkozások során leggyakrabban hogyan differenciál?

A foglalkozáson egy korosztály vesz részt, 5-6 évesek. Úgy tapasztaltam, hogy a tánclépéseknél a pályán, ha a gyermek nem megfelelően végezte a mozgást, akkor megállította az adott lépésnél, majd azt megmutatta, ha szükséges volt, akár többször. Majd egyénileg a gyermeket segítve a közösen végig haladtak a pályán.

8. Megjelenik-e hibajavítás?

Tapasztalataim alapján legfőképp az alaplépések megjelenése során volt észrevehető a hibajavítás. Ha nem megfelelően végezte a gyermek a mozgást, akkor megállítva, majd magyarázattal egybekötött bemutatással, ezt követve egyéni segítségadással hajtották végre a feladatot.

9. Az új anyagot hogyan ismerteti?

Az új lépés megjelenésekor először frontálisan a lépés ritmusának letapsolásával kezdik közösen, itt ha szükséges egyénileg is segítséget nyújt, majd ezt leképezve jelenítik meg a tánclépést a pályán, ahol szintén bemutatással ismerteti, majd egyéni segítségadást alkalmaz.

Megjelent még egy új térforma alkalmazása is, melynek ismertetése során a pedagógus ismertette a gyermekekkel a forma részleteit, majd ezeket alkalmazva ének nélkül eljátszották a formát, majd később pedagógus ének kíséretével. Ez a térforma a kaputartás, majd alatta átbújás és kivezetése kigyóvonalban, ahol az óvodapedagógus vezető szerepben volt.

10. Milyen módszereket használ az ellenőrzésre, értékelésre?

A foglalkozás egésze alatt minden része során megjelent, hiszen folyamatosan bízta a gyermekeket.

„Aki ügyes csípőre teszi a kezét.”

Majd ezt követően egyénileg pozitív megerősítő szavakkal dicsérte őket. Az óra végén mindig közösen leülve egyénileg értékelik az aznapi munkát, a legügyesebb gyermek jutalmat kap, egy kitűzött a pedagógustól, év végén pedig mindenkit megajándékoz.

11. Hogyan tartja fenn a gyermekek motivációját?

Folyamatosan ösztönözte a gyermekeket, hiszen minden órán megjelent valami új feladat, mely a gyermekek számára egy kihívás volt. Az előbb említettek alapján nagyon fontos, hogy minden órán éreztem a folyamatos biztatást és dicséretet a gyermekek felé, és ami szerintem a legfontosabb, hogy ha tovább is tartott az óra mindig, sor került az értékelésre.

12. Milyen eszközöket használ?

A bemelegítés során színek jelennek meg, melyek mozgásformákat helyettesítenek. A körjátékoknál az ahhoz szükséges eszközök kerülnek elő, ilyen volt például a kendő. A tánclépéseket pedig a babzsák és a laminált kártyalapok rejtik, melyek különböző színűek és más-más forma jelenik meg rajtuk. Ezek a laminált kártyalapok az „Így tedd rá!” eszközeiből a pedagógus saját maga módszerévé formálta. A saját tapasztalata alapján alkalmazza az ugráló kötelet a kétlépéses csárdás mozgás kialakításának alapjaként.

Megjelenő eszközöket képeken ismertetem:

25.ábra: Tűz-páros lábon ugrás (Forrás: saját kép)

26.ábra: Babzsák-terpesz zár (Forrás: saját kép)

27.ábra: víz-lép érint (Forrás: saját kép)

28.ábra: dió-dobbantás (Forrás: saját kép)

29.ábra: sárga-lengető váltott lábbal (Forrás: saját kép)

30.ábra: zöld-ti-ti-tá (Forrás: saját kép)

31.ábra: alkalmazott eszközök (Forrás: saját kép)

13. Milyen típusú énekes játékokat alkalmaz?

Összességében elmondhatom, hogy mondókák és körjátékok jelentek meg. A körjátékok közül párválasztós, fogyógyarapodó típusúak.

14. Milyen mozgásformák jelentek meg?

Az alapvető mozgásokból indulva a járást, futást, guggolást alkalmazott. A tánclépések alapmozgásaként pedig a csárdás előkészítéséhez, a fent-lent hangsúlyozásához az ugráló kötélén az oldalzáró lépés, a páros lábon ugrásból kialakítva tanulták meg a terpesz-zár mozgásformát. Az érintő és dobantó lépés pedig egy előkészítő, alap lépésként jelent meg. Ezek azok az alapnéptánc elemek, melyek az ugrós és friss csárdás alapját képezik, ezekből kiindulva építhetjük fel a nehezebb lépéseket.

6. Interjú:

6.1 Interjú elemzése:

Az interjút 2024.04.11.-én 13:00-kor készítettem, az interjúalany tudtával és beleegyezésével diktafon segítségével rögzítettem, mely számomra könnyebbé tett, hiszen bármikor meg tudtam hallgatni. Fontosnak tartottam, hogy egy olyan helyszínen valósítsam meg, ahol ketten vagyunk az interjúalannyal, a tökéletes koncentráció, odafigyelés érdekében, ezért a választott helyszínem az óvoda egyik fejlesztő terme volt. Az interjú alanyomnak gyermektáncot tanító óvodapedagógus kollégámat választottam, hiszen egy olyan alanyra volt szükségem, aki ezt a mozgást óvodában végzi. Az egyik célom az volt, hogy feltérképezzem a lehetőségeit, egy óvodában hogyan lehet megvalósítani a gyermektáncot óvodai, illetve csoportszinten. A másik célom az volt, hogy választ kapjak arra, hogy be lehet-e építeni a gyermekek mindennapjaiba, egy szokássá alakítani ezt a fajta mozgást, és hogyan jelenik meg. A kvalitatív kutatási módszert alkalmaztam, hiszen előzetesen eldöntöttem, hogy gyermektánc foglalkozást szeretnék vizsgálni, melyeken részt veszek, illetve a foglalkozást végző tudta a látogatásom célját. Kérdéseimet a kutatási céljaimhoz igazodva alakítottam ki, alkalmazkodva a kolléganő módszertani fejlesztéséhez. Az alább olvasható elemzésemet a kérdések sorrendjében fogom elemezni:

Interjú alanyomról elmondható, hogy egész kisgyermekkorától jelen van életében a néptánc, kezdetben egyesület tagként, ma már különböző néptánc táborok szervezésében, foglalkozások lebonyolításában valósult meg. Szeretnék az általa mondott válaszból idézni:

„Öt éves voltam akkor mikor nővérem néptánc foglalkozását nézve elvarázsolt, a zene a tánc és a nevetés. Ezek után természetesen engem is be kellett íratni, társaimnak és a pedagógusaimnak köszönhetem azt, hogy az életem része lett a néptánc. Elmondhatom, hogy valóban, tényleg éltük a hagyományokat, a tánc házakat, közös programokat, kirándulásokat, ünnepeket tartottunk. Hihetetlen ereje volt ennek a közösségnek a tánc szeretetének az életünkben. Mai napig barátomnak mondhatok több táncost az akkori együttesből”

Azért emeltem ki e sorokat, mert fontosnak tartom azt, hogy interjú alanyom elmondta, hogyan csöppent az életébe a tánc, és a mai napig azok a táncosok számára barátok. Együtt, közösen vettek részt a táncházakon, kirándulásokon, közben szeretetet kapva és egy olyan közösséghez tartozva, mely tesz a hagyományok ápolásáért és tovább éléséért. Emellett egy olyan családi háttérre tudott támaszkodni, ahol többen pedagógusi hivatással rendelkeznek. Életében olyan pedagógusok és néptánc oktatók mutatkoztak meg, kik sokat segítve, bátorítva és motiválva őt,

eredményeképp már 18 éves kora óta, óvodapedagógus hallgatóként néptánc foglalkozást tartott gyerekeknek, óvodapedagógusi pályán pedig 11 éve dolgozik.

Feltettem számára azt a kérdést, hogy: „Miért döntött úgy, hogy ezt a mozgást gyerekekkel szeretné folytatni?” Erre azt a választ kaptam, hogy mivel az ő életében könnyedén vált az élete részévé és sok boldogságot adott számára, így ő is efféleképpen szeretné ezt tovább adni. Mindezek mellett rengeteg fejlődési lehetőségeket biztosít a gyermekeknek, ezeket szem előtt tartva egy értéként szeretné számukra tovább adni. Célja pedig, hogy megszerettesse velük, magukénak érezzék, feloldódjanak általa és egy örömet okozzon számukra. Egy olyan mozgást végezzenek, melyben természetesen mozognak.

Fontosnak tartom, hogy mind ezt már gyermekkorban elkezdjék és tőle megerősítést kaptam. Ebben a korban a játék által tanulnak a gyermekek felfedezéssel, utánzással. A legfontosabb szempont pedig, hogy a mozgásfejlődésükre is nagy hatással van. Egy általa mondott mondattal szeretném kiemelni:

„Hogy, ha már ebben a korban kialakul egyfajta kötődés, szeretet a magyar néptánc, népzene, népmesék iránt, akkor ez a későbbiekben is végig kíséri az életüket. Az érdeklődés felkeltése, pozitív viszony kialakítása ebben az életkorban nagyon fontos.”

Az óvoda, ahol dolgozunk, több módon jeleníti meg a gyermektáncot. Elsősorban megjelenik ének-zenefoglalkozásokon, emellett a nagycsoportos gyermekeknek lehetőségük van arra, hogy heti egyszer néptánc foglalkozásokon vegyenek részt, tehetséggondozás keretében, melynek elemzése az 5. pontban olvasható. Havonta egyszer az óvodások táncház foglalkozásokon vehetnek részt csoportonként, ahol a különböző jeles napokhoz, természeti jelenségekhez kapcsolódó mondókákat, dalokat, kiszámolókat, játékokat fűznek fel élőzenei kíséret mellett. Az élőzene által megismerkednek különböző hangszerekkel is. Ennek az időtartama 45 perc. A városban pedig működik a „Lelle Néptánc Egyesület”, ahol óvodások és kisiskolások is részt vehetnek heti egy alkalommal a foglalkozáson.

A kérdezett személy pedig teljes szabadságot kapott abban, hogy beépíti a csoport mindennapjaiba ezt a mozgást. A kérdésemre azt a választ kaptam, hogy csoportjában teljes mértékben beépült a gyermekek szokásrendjébe, még pedig:

„A mindennapos tevékenységek során, mozgásban, komplex foglalkozások, akár helyszíni foglalkozásokon, a környezeti nevelés mellett alkalmazom.”

A csoporton belül pedig játékos kezdeményezéseken, mondókák, körjátékok során jelenik meg. Az óvodapedagógus biztosítja azokat eszközöket, melyek segítenek a mozgáselemek, tánclépések elsajátításában. Ezek gyakran megjelennek az udvari játékok során is. Mindennap hallgatnak népzene, melyre mozognak és táncolnak is. A gyermekek kedvenc játéka a szobor- és tükör játék. A gondozási feladatok során is gyakran alkalmaz régi mondókákat és énekes játékokat. Az ünnepnapokra való készülődés során pedig még nagyobb hangsúlyt fektetnek a népszokásokra, hagyományokra. Alkalmazott módszere összefoglalóan:

„Tulajdonképpen a néptánc

foglalkozáson alkalmazott módszereket, játékokat és mozgásanyagot építem bele elszórva a mindennapokba, a heti és napirendünkbe.”

A módszert tekintve pedig bemutatás, majd cselekedtetés jelenik meg. Több éves tapasztalatai alapján több módszert is adaptált, mely hozzá segítette a néptánc tanításához.

6.2. Interjú összegzése

Az interjú során megkaptam a választ, hiszen az óvodában többféle lehetőséget mutatkozik meg arra, hogy a gyermekek életében, hogy jeleníthetjük meg a gyermektáncot. Először is az óvoda részt vehet egy olyan programon, ahol külső személyek által a gyermekek egyfajta „táncház” foglalkozásokra tehetnek szert. A második lehetőség, hogy az óvoda biztosít heti egy alkalommal, gyermektánc foglalkozást tehetség gondozás keretében, ahol a táncpedagógus az óvodapedagógusokkal közösen egyeztetve beszél meg a részvevő gyermekek számát.

Az intézményben szabad kezet kaptak a pedagógusok, hogy a gyermekek mindennapi életébe beleszőjék ezt a fajta mozgást, így az általam kérdezett pedagógus, aki gyermektáncos szakvizsgával rendelkezik, alkalmazza a csoportjában, ahol már teljes mértékben beépült a gyermekek szokásrendjébe. Megjelenik a mindennapos tevékenységek során, mozgás és a komplex foglalkozások során is a környezeti nevelés mellett. Alkalmazza őket az udvari játékok során, de a gondozási tevékenységek között is megmutatkozik. A különböző ünnepnapokkor pedig legfőképpen a régi szokásokra és hagyományokra fekteti a hangsúlyt. Megtudtam, hogy a csoport kimondott kedvenc játéka a szobor, tükrös játék, melyet a gyermekek már minden nap egy alkalommal a gondozási tevékenység előtt nagy szeretettel végzik és kéri, melyet népzene végeznek. Ezek alapján a csoport életében napi szinten megjelenik a népzene.

A módszereket tekintve először bemutatja az adott mozgást, lépést, játékot, majd pedig cselekedtetni a gyermekeket. Mivel az életében már régóta jelen van ez a tevékenység, így

alkalma adódott arra, hogy több módszert is a sajátjává formáljon. Ilyen például a két lépéses csárdás végzése kettő ugráló kötél segítségével.

Összességében elmondhatom, hogy a céljaimnak megfelelő kérdésekre megkaptam a megfelelő választ.

7. Összegzés

Szakedolgozatomat a néptánc foglalkozások megvalósításának lehetőségei az óvodában téma köré építettem, melyben szerettem volna ismertetni, hogy mennyi lehetőség van a mai óvodai nevelésben alkalmazni a gyermektáncot.

Szakirodalmi kutatásom arra irányult, hogy a múltban milyen módon jelent meg a gyermektánc az óvodai nevelésben. Ebben segítségemre voltak legfőképp az Óvodai nevelési programok és az évek folyamán megjelenő ének-zene módszertani könyvek. A szakkönyvek segítségével egy folyamatot mutattam be, honnan indultunk el és a jelenben hogy valósul meg óvodai nevelési keretek között a gyermektánc.

A kutatásom eredményeként megállapítható, hogy az évek során megjelenő Óvodai nevelési programok tartalmi részében egyre kevesebb szót ejtenek a gyermektáncról, addig a foglalkozás elnevezését tekintve a legújabb programban jelenik meg először a gyermektánc szó. Az ének módszertani könyvek kutatása során pedig az előzőekhez hasonlóan ugyanezt tapasztaltam, míg az első módszertani könyvekben lépésről-lépésre pontosan és fokozatosan jelentek meg a mozdulatok, térformák, párfogások, addig ezzel ellentétben a legújabb könyvek egyre kevesebb részletet ismertettek. Ezek után pedig ismertetem, hogy miért is fontos ez a fajta mozgás, hiszen a hagyományok ápolása mellett rengeteg személyiségfejlesztő hatása is megmutatkozik. Ezért gondolom úgy, hogy fontos lenne a gyermektáncot intézményes keretek között erőteljesebben megjeleníteni.

Kutatásaim alapján választ kaptam, hogy többféle megjelenési formája lehetséges egy óvodai intézményben, melyhez szüksége van az óvodának egy olyan óvodapedagógusra, aki rendelkezik a néptánc oktatáshoz megfelelő végzettséggel, illetve az óvoda alakítson ki olyan kapcsolatokat, keressen pályázati és egyéb lehetőségeket, melyek néptánc, gyermektánc által különleges élményhez juttassák az óvodás gyermekeket.

Az interjú során megerősítést kaptam, hogy akinek táncos múltja van és a mai napig az élete része a tánc, adja tovább, éltesse ezt a hagyományt. Az interjú alanyom a saját csoportjában beépítette a gyermekek mindennapi szokásrendszerébe, melyre a megtanult és az évek során kitapasztalt módszereket alkalmazza.

Véleményem szerint fontos, hogy a mai világban legyen a gyermekeknek egy olyan fajta mozgás lehetősége, mely nem az internetes eszközökhöz kapcsolódik, hanem egy közösséghez tartozás során személyes élményekkel, hagyományok őrzésével erősíti a gyermeket, fejleszti a személyiségét.

8.Irodalomjegyzék:

Antal L. (2002) A néptánc pedagógiája: alapvetés Budapest, Hagyományok Háza

Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana (1966) Budapest, Tankönyvkiadó

Az óvodai nevelés programja (1973) Budapest, Tankönyvkiadó

Az óvodai nevelés programja (1989) Budapest, Országos Pedagógiai Intézet

Balatoni K., Kovács H., (2014) Ráckeve Saramis Bt.

Bilibok P. , Sebestyén I. Zibolen E. (1984.) Első óvodáink életéből, 1829-1833 Budapest, Tankönyvkiadó

Boross M., Karácsony Z., Tátrai Zs. (2004) Magyar népi kultúra Népművészet, népszokások, néptánc Budapest, Képzőművészeti Kiadó

Borsák I., Hajdu Gy., Igaz M., (1980) Budapest, Tankönyvkiadó

Budaine Balatoni K., (2010) Így tedd rá! Ráckeve Saramis Bt.

Czinóber K. ,Wirkerné Vasvári É. (2008) Játék-mozdulat-tánc Budapest, Hagyományok háza

Diener K., Kerecsenyi L., Vargha I., Vikárné Forrai K., (1973) Ének-zene az óvodában Budapest, Tankönyvkiadó

Falvay K. (1990) Ritmikus mozgás-énekes játék Budapest, Országos Pedagógiai Intézet

Felföldi L. Pesovár E. (1997) A magyar nép és nemzetiségeinek táncagyománya, Budapest:Planétás

Fináncz J. , Podráczky J. (2021) Útmutató szakmai gyakorlathoz, Kaposvár

Foltin J. Tarján K. (1996) Játék és tánc az óvodában Budapest, Magyar Művelődési Intézet

Forrai K. (2016) Ének az óvodában Budapest, Móra Könyvkiadó

Kiss A. T. (2014) Alkotás-Befogadás-Kritika a táncművészetben, a táncpedagógiában és a táncutatásban Budapest, Magyar Táncművészeti Főiskola

Mészáros I. (1988) Óvodai zene nevelésünk másfél évszázada Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó

Nagy B. (1988) Táncosjáték az óvodában Szarvas, Szarvasi Óvónőképző Főiskola

Szarkáné Horváth V. (1998) Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana Budapest: Széphalom Kvműhely

Szőnyi E. (1999) Kodály Zoltán nevelési eszméi a harmadik évezred küszöbén, Kecskemét, Kodály Intézet

Takács P. (2017) Körbe-körbe-körbejár Budapest:Fiesta

Tamásiné Dsupin B. (2015.) A népi játékok és a mozgás funkciója az óvodás korosztály személyiségfejlődésében, Debrecen

137/1996. (VIII.28.) Kormány rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról

363/2012 (XII. 17.) Kormány rendelet a Magyar Közlönyben Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja

9.Ábrák és táblázatok jegyzéke:

1. ábra: Egyszerű járás egy irányban és irányváltoztatással menet irányba fordulva 12.oldal
2. ábra: Ringó járás 12.oldal
3. ábra: Szökkelő lépés 12.oldal
4. Oldalt záró lépés, oldalzáró lépés kis koppintással 12.oldal
5. ábra: Páros forgás egyszerű lépéssel vagy megtámasztott belső lábbal 12.oldal
6. ábra: Oldalt záró lépés jobbra, egy balra 12.oldal
7. ábra: Sarokkoppantás váltott lábbal, visszatérő alapállással (könnyebb) 13.oldal
8. ábra: Sarokkoppantás lüktetésre váltással (nehezebb) 13.oldal
9. ábra: Páros lábbal ugrás oldalirányba balra-jobbra 13.oldal
10. ábra: Egyszerű kézfogás 13.oldal
11. ábra: Két kézzel keresztkezfogás 13.oldal
12. ábra: Egymással szemben állva kézfogás egy-egy kézzel(jobb-jobb) 14.oldal
13. ábra: Kéz fogás szemben lévő páros kézzel 14.oldal
14. ábra: Kéz fogás keresztfogással 14.oldal
15. ábra: Szomszédos kezek megfogása 14.oldal
16. ábra: Második szomszéd kezének megfogása 14.oldal
17. ábra: Egymás mögött állva derékfogás 15.oldal
18. ábra: Csillagforma (minden második gyermek belépése) 15.oldal
19. ábra: Két kör, ellentétes mozgásiránnyal 15.oldal
20. ábra: Szemben álló 15.oldal
21. ábra: Páros vonulás 15.oldal
22. ábra: Párok szétválása, összetalálkozása 16.oldal
23. ábra: Kígyó-és csiga vonal 16.oldal
24. ábra: A foglalkozás részeinek eloszlása 23.oldal

25.ábra: Tűz-páros lábon ugrás 26.oldal

26.ábra: Babzsák-terpesz zár 26.oldal

27.ábra: víz-lép érint 26.oldal

28.ábra: dió-dobbantás 26.oldal

29.ábra: sárga-lengető váltott lábbal 27.oldal

30.ábra: zöld-ti-ti-tá 27.oldal

31.ábra: alkalmazott eszközök 27.oldal

Mellékletek:

Interjú kérdései:

1. Milyen végzettséggel rendelkezel?
2. Mióta foglalkozol gyerekekkel?
3. Hogyan lett az életed része a néptánc?
4. Miért választottad ezt a mozgásfajtát?
5. Miért döntöttél úgy, hogy ezt a mozgást gyerekekkel szeretnéd folytatni?
6. Mit gondolsz arról, hogy fontos ezt óvodáskorban már elkezdni?
7. Mit gondolsz miért?
8. Milyen lehetőségeket nyújt erre az óvoda ahol dolgozol?
9. Milyen lehetőségek vannak a városban?
10. A saját csoportodban megjelenítetd a gyermektáncot?
11. Hogyan jelenik meg az ének-zene foglalkozásokon kívül?
12. Hogyan jelenítetd meg, milyen módszereket alkalmazol?

NYILATKOZAT

szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Androsovics Bettina
A Hallgató Neptun kódja: URVPZ3
A dolgozat címe: Néptánc az óvodai nevelésben
A megjelenés éve: 2024
A konzulens intézetének neve: Nevelés Tudományi Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Szak módszertani Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

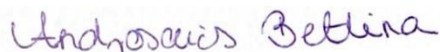
Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumába. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védelmet követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után

nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumában.

Kelt: Kaposvár, 2024. év 04. hó 21. nap

Hallgató aláírása

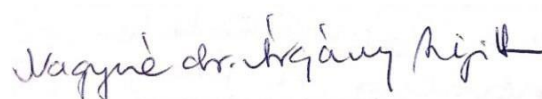
NYILATKOZAT

Androsovics Bettina (hallgató Neptun azonosítója: URVPZ3) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: Kaposvár, 2024. év 04. hó 21. nap

belső konzulens

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.